

# COOPERAREA TRANSFRONTALIERĂ – INSTRUMENT DE VALORIFICARE ȘI PROMOVARE A CULTURII ȘI PATRIMONIULUI ISTORIC

## CROSS-BORDER COOPERATION - A TOOL FOR CAPITALIZING AND PROMOTING CULTURE AND HISTORICAL HERITAGE

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.1\(113\).01](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.1(113).01)  
CZU: 339.922(4):008

**Angela POPOVICI,**  
*doctor, conferențiar universitar,*  
**Academia de Administrare Publică**

### SUMMARY

*The purpose of this article is to analyze cross-border cooperation as one of the important multifunctional tools aimed at developing good neighborly relations with states on the borders of the European Union, as well as supporting economic and social development and promoting European values in partner countries in the context of EU enlargement. The long-term objectives of cross-border cooperation projects aim at: creating more bilateral benefits; improving the physical and economic infrastructure; human resources development of the region; deepening cultural and educational ties; preparing for EU membership; environmental protection etc. Cross-border cooperation is favored by cultural heritage, ethno-linguistic heritage, historical heritage or the presence of national minorities. The Romanian community in Ukraine or the Ukrainian community in Romania, the common ethno-linguistic heritage of the population of Romania and the Republic of Moldova are favorable elements in the process of cross-border cooperation.*

**Keywords:** *public authorities, cross-border cooperation, culture, tool, historical heritage, values.*

### REZUMAT

*Scopul acestui articol este de a analiza cooperarea transfrontalieră ca unul dintre instrumentele multifuncționale importante care vizează dezvoltarea relațiilor de bună vecinătate cu statele de la granițele Uniunii Europene, precum și sprijinirea dezvoltării economice și sociale și promovarea valorilor europene în țările partener, în contextul extinderii UE. Obiectivele pe termen lung ale proiectelor de coope-*

*rare transfrontalieră vizează: crearea mai multor beneficii bilaterale; îmbunătățirea infrastructurii fizice și economice; dezvoltarea resurselor umane ale regiunii; aprofundarea legăturilor culturale și educaționale; pregătirea pentru aderarea la UE; protecția mediului etc. Cooperarea transfrontalieră este favorizată de moștenirea culturală, moștenirea etno-lingvistică, moștenirea istorică sau prezența minorităților naționale. Comunitatea românească din Ucraina sau comunitatea ucraineană din România, moștenirea etno-lingvistică comună a populației României și Republicii Moldova sunt elemente favorabile în procesul de cooperare transfrontalieră.*

**Cuvinte-cheie:** *autorități publice, cooperare transfrontalieră, cultură, moștenire istorică, valori.*

Frontierele reprezintă înainte de toate semnul unei limite, în speță al autorității unui stat. Ele își asumă în acest sens funcții identitare, precum și funcții legate de controlul teritoriului pe care îl delimitează, funcții care pot fi mai mult sau mai puțin restrictive în funcție de circumstanțele istorice, politice sau economice. Cu toate acestea, schimbările economice, sociale și tehnologice actuale, dar și amplificarea interdependențelor socio-politice tind să pună sub semnul întrebării rolul tradițional al frontierei și să ne încurajeze să reducem disfuncționalitățile care împiedică dezvoltarea și gestionarea armonioasă a zonelor transfrontaliere.

Cooperarea economică și culturală între autoritățile locale din zonele de frontieră s-a dezvoltat considerabil de la începutul anilor 1980, atât prin eforturile Uniunii Europene (reforma fondurilor structurale și lansarea programelor INTERREG), cât și prin crearea de comunități de lucru interregionale. În regiunile limitrofe frontierelor dintre țări, autoritățile locale au adaptat și consolidat metode de cooperare transfrontalieră, astfel încât să facă din amplasarea lor adesea periferică un atu, să își consolideze poziția și să stimuleze

dezvoltarea durabilă dincolo de diviziunile politico-administrative tradiționale.

Cooperarea transfrontalieră reprezintă unul dintre instrumentele polivalente importante care are drept scop dezvoltarea relațiilor de bună vecinătate cu statele aflate la granițele Uniunii Europene, precum și sprijinirea dezvoltării economico-sociale și promovarea valorilor europene în statele partenere.

Cooperarea transfrontalieră europeană își propune să abordeze provocări comune identificate împreună în regiunile de graniță și să exploateze potențialul de creștere nevalorificat din zonele de frontieră, dezvoltând procesul de cooperare pentru dezvoltarea armonioasă a țărilor implicate în proces. Obiectivele pe termen lung ale proiectelor de cooperare transfrontalieră au ca finalitate crearea mai multor avantaje bilaterale: îmbunătățirea infrastructurii fizice și economice; dezvoltarea resurselor umane ale regiunii; dezvoltarea potențialului turistic; adâncirea legăturilor culturale și educaționale; pregătirea pentru aderarea la UE; protecția mediului etc.

Comitetul Economic și Social European (CESE) a identificat câteva principii

generale ale cooperării transfrontaliere: apropierea de cetățeni: locuitorii zonelor transfrontaliere își manifestă dorința de stabilire a unei cooperări în vederea soluționării problemelor cu care se confruntă sau a ameliorării condițiilor de viață; implicarea reprezentanților politici (locali, regionali, naționali și europeni) este fundamentală pentru o mai bună cooperare transfrontalieră; subsidiaritatea: deși este esențială colaborarea cu guvernele naționale, pentru efectuarea cooperării transfrontaliere importante sunt nivelul local și regional; parteneriatul: pentru îndeplinirea obiectivelor comune este necesară implicarea tuturor actorilor de o parte și de cealaltă a frontierei; structurile comune: echipate cu resurse comune (instrumente tehnice, administrative, financiare și decizionale) pot realiza activități durabile, în continuă evoluție; gestionarea programelor; obținerea relațiilor armonioase dincolo de frontiere [1].

Extinderea Uniunii Europene operată în 2007, în urma căreia România a devenit membru al Comunității, a avut un impact major asupra rolului și locului Uniunii Europene în afara granițelor acesteia, a capacității sale de influențare în exterior, în general și, în particular, în vecinătatea sa imediată. Odată ce state din Europa Centrală și de Est au devenit membre ale organizației, frontiera s-a mutat spre Est, în ziua de astăzi aceasta fiind cea mai lungă frontieră terestră a Uniunii.

În funcție de instituțiile implicate și caracterul relațiilor stabilite, cooperarea peste frontierele naționale poate îmbrăca forma cooperării interregionale, transfrontaliere sau transnaționale. Co-

operarea transfrontalieră implică în special comunitățile regionale și locale ca principali subiecți, de aceea, în prezent, este considerată drept o dimensiune inseparabilă a autonomiei locale. Filosofia cooperării transfrontaliere se bazează pe existența unei cooperări mutuale între două sau câteva regiuni de frontieră învecinate, ceea ce presupune cooperarea în diferite domenii, dezvoltarea de programe pe dimensiuni de interes comun, priorități și acțiuni, precum și participarea extinsă a diverselor nivele administrative [4, p. 54-55].

Cooperarea transfrontalieră este favorizată de moștenirea culturală, de cea etno-lingvistică, de cea istorică sau de prezența minorităților naționale. Moștenirea comună etno-lingvistică a populației României și Republicii Moldova, comunitatea românească din Ucraina sau cea ucraineană din România constituie elemente favorizante în procesul cooperării transfrontaliere dintre România, Ucraina și Republica Moldova.

Această situație complexă face ca existența și menținerea interesului pentru Republica Moldova și Ucraina să devină un adevărat leitmotiv de politică externă. În context, protejarea patrimoniului istoric a devenit unul dintre obiectivele Programelor Operaționale Comune, care au fost lansate pornind cu anul 2007. Implementarea intervențiilor de cooperare transfrontalieră între România, Republica Moldova și Ucraina, aferente perioadei 2007–2013 și 2014–2020 a reclamat o atentă abordare a diferențierii nevoilor, ținând cont de specificul fiecărei țări și de prioritățile regionale distincte.

Politica Uniunii Europene în ceea ce privește gestionarea durabilă a patrimoniului cultural și a industriilor creative legate de acesta este o direcție specifică a politicii comunitare în domeniul culturii. Accentul cultural specific este, de asemenea, reflectat în prioritățile actuale ale politicii europene privind cultura și setul lărgit de mecanisme de sprijin care se aplică într-o anumită regiune. Această orientare are un loc în UE în ceea ce privește cultura, în paralel cu creșterea gradului de conștientizare a importanței ei și de locul industriilor culturale și creative în economia diversității culturale și nevoia de valorificare și conservare a patrimoniului istoric și cultural.

Programul operațional comun 2007-2013 România - Ucraina - Republica Moldova și-a propus crearea unei punți de legătură între cele trei state partenere, cu scopul susținerii comunităților din zonele de frontieră în găsirea unor soluții comune la problemele similare cu care acestea se confruntă. Aria principală de cooperare a programului a inclus, în România, județele: Suceava, Botoșani, Iași, Vaslui, Galați și Tulcea; în Ucraina, regiunile: Odessa și Cernăuți și întreg teritoriul Republicii Moldova.

În cadrul priorității *Promovarea activităților people to people* cu obiectivul *Schimburii culturale, sociale și în domeniul educației* a fost conceput și pus în aplicare proiectul transfrontalier „Bijuterii medievale - Hotin, Suceava, Soroca”. În cadrul acestuia, echipa de implementare și-a propus să coordoneze executarea lucrărilor de proiectare tehnică și a lucrărilor de săpături arheologice la Cetatea Soroca, de restaurare și construcție în interiorul Cetăților Soroca

și Hotin și în aria care le înconjoară, dar și promovarea cetăților medievale drept o destinație a turismului cultural. Pentru reabilitarea cetății Soroca UE a alocat 2 mln. de euro, pentru efectuarea unor lucrări de reabilitare la cetatea Hotin - 660 mii euro, fiind renovat sistemul de electricitate, ceea ce a permis deschiderea expozițiilor costumelor istorice și militare, dar și a tablourilor.

În cadrul Programului Operațional Comun a fost consolidată fundația Cetății Suceava în scopul asigurării stabilității structurii și a fost creat un punct unic de acces în spațiul monumentului. Au fost derulate lucrări de amenajare pe o arie de aproximativ 2 500 m<sup>2</sup> de teren, fiind create locuri de parcare pentru autoturisme și autocare. Au fost deschise căi de acces pietonale și carosabile adaptate nevoilor persoanelor cu mobilitate redusă.

De asemenea, Muzeul Bucovinei din Suceava a derulat, împreună cu Muzeul Regional de Arhitectură Populară și Trai din Cernăuți, Muzeul de Istorie și Etnografie Bălți, proiectul transfrontalier „Să ne păstrăm trecutul pentru a ne crea viitorul”, care a avut printre obiective crearea unei baze electronice care să stocheze patrimoniul cultural al muzeelor. Proiectul a avut o valoare totală de 208 500 euro.

În regiunea Cernăuți și județul Suceava a fost implementat proiectul „Dezvoltarea rețelei de turism festiv în Bucovina” cu misiunea de păstrare și promovare a identității culturale în județul Suceava și în regiunea Cernăuți, precum și a patrimoniului cultural comun celor două regiuni transfrontaliere, având o finanțare de peste 166 000 euro.

Tot la Suceava Muzeul Bucovina a beneficiat de proiectul „Patrimoniul Tradițional Comun - Element de promovare European”, având o finanțare de 150 000 euro, dar și de un alt proiect „Să păstrezi trecutul înseamnă să crezi viitorul”, având o finanțare de peste 208 000 euro.

În Republica Moldova a fost reconstruit Conacul Manuc Bey din Hâncești, una dintre perlele arhitecturii moldovenești. Pe lângă reconstrucția „Palatului Prințului” Manuc Bey, proiectul a sprijinit lucrările de restaurare a Complexului Mortuar Elena Cuza din comuna Solești (Vaslui, România) și modernizarea sistemului de aer condiționat a Muzeului Municipal al Colecțiilor Private ale lui A.V. Bleșciunov din Odessa, Ucraina. Astfel, prin implementarea acestor proiecte s-a urmărit protejarea patrimoniului istoric și cultural din cele trei țări, stabilirea unor punți de cooperare și apropiere.

Una dintre finalitățile țintite de proiectele transfrontaliere, care vizează restaurarea și protejarea patrimoniului istoric și cultural, o reprezintă dezvoltarea infrastructurii de turism, consolidarea capacității de cazare și a serviciilor asociate. Cetățile Soroca, Hotin și Suceava pot fi incluse într-un traseu turistic unic, care ar familiariza turiștii cu istoria glorioasă a Moldovei medievale. Totodată, dezvoltarea marketingului și o promovare eficientă a regiunii transfrontaliere, împreună cu crearea infrastructurii de turism ar conduce la un aflax al turiștilor în zonă, ținând cont de potențialul considerabil, mai ales pe baza resurselor neexploatate până în prezent. Turismul cultural, agro-turismul și turismul tema-

tic (sporturi de iarnă, drumul vinului, festivalurile istorice, etno-folclorice etc.), cât și domenii ca arta meșteșugărească, producția bazată pe tradițiile locale, utilizarea aceluiași brand pentru anumite produse, cum ar fi produsele din patrimoniul cultural, ar putea constitui oportunități pentru o frumoasă cooperare transfrontalieră [3, p. 37].

În acest sens, sprijinul acordat sectorului turismului este privit ca un element esențial în acest program, deoarece zonele transfrontaliere se confruntă cu probleme similare atât în ceea ce privește provocările prezente, cât și referitor la potențialul turistic neexploatat care poate genera dezvoltarea turismului local pe baza unor acțiuni intensificate, mai ales în domeniul turismului cultural și eco-turismului. Totodată, acest fapt ar aduce un beneficiu semnificativ prin furnizarea unui stimulent pentru înființarea unui număr mare de întreprinderi de servicii la scară mică și în același timp furnizarea unei baze solide și a unor surse de creare de locuri de muncă în zona de frontieră.

În cadrul Programului de Cooperare Transfrontalieră 2014–2020 reabilitarea și protejarea patrimoniului istoric s-a regăsit în cadrul priorității „Promovarea și conservarea patrimoniului cultural și istoric”. Programul Operațional comun România - Ucraina 2014-2020 a cuprins județele românești Botoșani, Suceava, Tulcea, Maramureș, Satu-Mare și regiunile Odessa, Ivano-Frankivsk, Zakarpatska și Cernăuți din Ucraina.

Aria Programului Operațional comun România - Republica Moldova 2014-2020 a inclus întregul teritoriu al Republicii Moldova și județele româ-

nești aflate la frontieră, respectiv Botoșani, Iași, Vaslui și Galați. La moment, nu dispunem de evaluări oficiale, dar în baza informațiilor aflate în acces deschis, putem face unele concluzii preliminare cu privire la POC 2014-2020.

În Programul Operațional Comun cu Republica Moldova au fost alocate 89,1 milioane de euro - sumă care, la fel ca în cazul Ucrainei, a fost depășită de cerere. Administrația județeană din Botoșani a înaintat 13 proiecte, Consiliul Județean Iași a înregistrat 12 proiecte care însumează 24 de milioane de euro, iar Consiliul Județean Vaslui a inițiat zece proiecte.

Datorită potențialului moștenirii culturale ca resursă pentru dezvoltarea durabilă, pentru creșterea economică și pentru dezvoltarea socială, prin punerea în aplicare a proiectelor de restaurare și conservare a patrimoniului istoric și cultural se întăresc relațiile dintre Republica Moldova, Ucraina și România.

Prin promovarea dezvoltării turistice și sociale în regiunile de pe ambele părți ale granițelor comune, abordarea provocărilor comune și promovarea transfrontalieră locală pentru conservarea și promovarea acțiunilor culturale și istorice ale patrimoniului, se creează cadrul pentru implementarea activităților transfrontaliere în contextul politicii europene de vecinătate, cu scopul de a preveni apariția de noi linii de separare între UE și vecinii săi și a oferi țărilor partenere posibilitatea de a participa la diferite activități ale UE, printr-o mai mare cooperare politică, de securitate, economică și culturală.

Cooperarea transfrontalieră reprezintă o colaborare mai mult sau mai

puțin instituționalizată între autorități subnaționale apropiate dincolo de granițele naționale. Cooperarea transfrontalieră se caracterizează prin faptul că actorii centrali în acest proces sunt autoritățile publice, cooperarea implică probleme de politici locale, deoarece antrenează autoritățile subnaționale, implică un anumit grad de stabilitate a contactelor, spre exemplu, prin crearea instituțiilor transfrontaliere. Instituționalizarea cooperării transfrontaliere dintre România și Republica Moldova s-a produs în timp prin schimbarea programului de cooperare teritorială România - Ucraina - Republica Moldova (2007-2013) în România - Republica Moldova (2014-2020), crearea structurilor de cooperare transfrontalieră conform programului de cooperare teritorială, existența mai multor euroregiuni pe graniță.

În cadrul Programului de Cooperare Transfrontalieră a Uniunii Europene cu Ucraina și Republica Moldova 2014-2020, comparativ cu exercițiul 2007-2013, programele trilaterale au devenit bilaterale. Acest lucru a fost determinat de complexitatea sporită a procedurilor în cadrul proiectelor trilaterale, un lanț decizional complicat și dificultățile de coordonare.

În cadrul priorității 3 **Promovarea activităților între oameni**, unde s-a regăsit și obiectivul *Schimburi culturale, sociale și în domeniul educației* a POC România - Ucraina - Republica Moldova 2007-2013, autoritățile administrației publice din Republica Moldova au implementat 23 de proiecte, instituțiile publice - 10 proiecte, instituțiile de educație și cercetare - 4 proiecte [5, p. 61].

Fără a contesta importanța punerii în aplicare a proiectelor de reabilitare și conservare a patrimoniului istoric și cultural, experiența ultimilor ani a demonstrat că, deși existau premisele necesare consolidării culturii implementării proiectelor de cooperare transfrontalieră, nivelul acesteia este, în prezent, unul moderat. Printre factorii care au determinat această situație menționăm întârzierea demarării programului și implicit a proiectelor, implementarea nediferențiată în unități administrativ-teritoriale diferite ca tip și dimensiune, existența unor proceduri diferite sub aspectul reglementării și/sau al autorizării, comunicarea deficitară a autorităților publice din țările partenere. În același context nu putem supraestima și capacitatea administrativă a autorităților publice locale în regiunile unde s-au implementat proiectele transfrontaliere. Autoritățile locale în o serie de cazuri au avut reacție întârziată față de problemele ce apăreau pe parcurs, au demonstrat lipsă de inițiativă și comunicare deficientă.

Principalele provocări/constrângeri în perioada de implementare a programelor de cooperare transfrontalieră 2007-2013 și 2014-2020 s-au referit la diferențele din legislație și a cadrului instituțional a țărilor participante, acest fapt reprezentând și un factor limitator al eficienței. Un alt aspect important a fost faptul că au existat întârzieri la diferite etape ale proceselor, generate de o coordonare insuficientă a acțiunilor din partea tuturor actorilor implicați.

Totodată nu au fost luați în considerare mai mulți factori interni, care ar facilita procesul de coopera-

re transnațională, cum ar fi cooperarea inter-instituțională și transparența proceselor decizionale privind administrarea programelor de cooperare transfrontalieră, de asemenea, rolul important al societății civile, care putea fi mai activ solicitată pentru asistență, expertiză și consultanță în administrarea proiectelor transfrontaliere.

La acestea se adaugă și anumite lacune privind capacitatea administrativă a structurilor de management ale Programului Operațional Comun România - Ucraina - Republica Moldova, cum ar fi insuficiența resurselor umane, precum și slaba dotare din punct de vedere logistic

Stabilitatea politică a fost unul dintre factorii importanți ai întăririi cooperării transfrontaliere între cele trei țări. Desele schimbări politice și, mai ales, excesiva alternanță guvernamentală a generat adesea modificări ale obiectivelor stabilite în cooperarea bilaterală și multilaterală care nu au fost întotdeauna cele specifice Programului Operațional Comun. Reordonarea priorităților a implicat automat și efectuarea unor noi runde de negocieri, identificarea altor surse de finanțare, ceea ce a dus la întârzieri în aplicarea programelor. Astfel, asistența tehnică și financiară acordată de România Republicii Moldova, desele neînțelegeri politice interne din Republica Moldova au determinat întârzierea sau blocarea unor propuneri de proiecte înaintate de către ministerele sau autoritățile publice eligibile. Bătăliile politice interne între partide, în cazul guvernelor de coaliție, au generat multiple dispute referitoare la intervențiile prioritare [2, p. 89].

În cazul Republicii Moldova, disputele pe alocările bugetare ale proiectelor cuprinse în Acordul cu România au vizat mai degrabă subiecte din categoria cine și cum gestionează resursele și ce avantaje politice rezultă în urma implementării intervențiilor decât cele legate de eficiența sau relevanța acestora.

În cazul Ucrainei, conflictul armat din partea de est, dar și anexarea de către Federația Rusă a regiunii Crimeea au generat o serie de temeri politice referitoare la stabilitatea regiunilor de frontieră din sud-vestul Ucrainei (regiunile Odessa și Cernăuți). În acest context, comportamentul centralizat al autorităților centrale s-a accentuat și, drept rezultat, au fost diminuate competențele specifice regiunilor. Astfel, orice intervenție cu specific de cooperare transfrontalieră, fie că este finanțată prin asistența tehnică a UE, fie că este susținută prin intermediul unor programe guvernamentale, trebuie să fie aprobată la nivel central. Această stare a generat întâzieri ale proceselor de programare, adoptării deciziilor și implementării intervențiilor [2, p. 89-90].

Totodată, un aspect important se referă la faptul că, în cazul programului trilateral pentru perioada 2007-2013, toate deciziile s-au luat, firesc, în format trilateral și datorită acestui aspect a fost nevoie de mai mult timp pentru atingerea consensului între toate părțile implicate. În cazul noii abordări referitoare la POC România - Republica Moldova, respectiv România - Ucraina pentru perioada 2014-2020, procesul de luare a deciziilor s-a dorit să fie, din acest punct de vedere, mai rapid.

Un alt aspect problematic identificat

se referă la faptul că atât în cazul Republicii Moldova, cât și în cazul Ucrainei, s-a manifestat fenomenul lipsei bugetelor de cofinanțare pentru programele de cooperare transfrontalieră. În acest caz, beneficiarii, fie ei autorități, organizații private pentru profit sau nonprofit, au fost nevoite să identifice și să contracteze asistență financiară adițională.

O colaborare mult mai eficientă a avut loc la nivelul experților, comparativ cu cea la nivelul clasei politice. Corespondența uzuală cu autoritățile naționale din cele două țări are loc în mod direct, fiind vorba de chestiuni tehnice. Au fost însă și cazuri în care, nefiind obținute rezultatele scontate, s-a solicitat intervenția Ministerului Afacerilor Externe pe canale diplomatice. Ministerul român al Afacerilor Externe a depus eforturi pentru eficientizarea comunicării cu autoritățile centrale ale țărilor partenere, înregistrându-se însă uneori întâzieri în obținerea răspunsurilor sau punctelor de vedere. Dar, marile probleme legate de întâzieri au venit dinspre Ucraina și Republica Moldova și s-au datorat tensiunilor interne existente între diversele autorități ale acestora. De exemplu, în cazul Republicii Moldova s-au dezvoltat tensiunile între Cancelaria de Stat și anumite ministere de linie, respectiv, referitoare la modul de gestionare a fondurilor externe. Or, aceste tensiuni au influențat calitatea comunicării dintre autoritățile publice vizate de respectivele intervenții [2, p. 90].

Totodată, ca urmare a instabilității politice din Ucraina și Republica Moldova, s-au operat frecvente schimbări



de personal în autoritățile guvernamentale responsabile cu implementarea proiectelor transfrontaliere. Aceste practici au avut un impact negativ și asupra implementării Programului Operațional Comun România - Ucraina - Republica Moldova 2007-2013, dar și pentru exercițiul POC 2014-2020.

Nivelul redus al culturii implementării în cazul intervențiilor de cooperare transfrontalieră se explică prin existența unor proceduri diferite de reglementare sau autorizare, cum ar fi cele referitoare la derularea achizițiilor publice, regimul emiterii autorizațiilor de construcție etc. Aceste diferențe procedurale au atras decalaje semnificative în derularea proiectelor, precum și diminuarea ratei de atingere a indicatorilor stabiliți în cererile de finanțare. Deși în ultimii ani au fost organizate o serie de grupuri de lucru și comitete interguvernamentale în vederea identificării soluțiilor adecvate pentru diminuarea gradului de diferențiere a procedurilor, până în prezent nu s-a reușit ameliorarea acestei situații. Riscul utilizării de proceduri diferențiate persistă în continuare.

Vizibilitatea redusă a intervențiilor cu specific de cooperare transfrontalieră este un alt factor al nivelului redus al culturii de implementare a proiectelor. În unele situații, rezultatele proiectelor au fost diseminate și percepute de populație ca fiind elemente de promovare electorală a concurenților politici din România sau din Republica Moldova. Acest mod de transmitere eronată a mesajelor privind reușitele actului de guvernare diminuează semnificativ vizibilitatea și importanța rezultatelor

obținute în cadrul proiectelor de cooperare transfrontalieră.

Analiza experienței acumulate ca urmare a implementării celor două runde de POC 2007-2013 România – Ucraina – Republica Moldova și 2014-2020 România – Republica Moldova ne conduce spre o serie de concluzii:

- experiența cooperării transfrontaliere a demonstrat necesitatea creării unor instrumente viabile care ar facilita și conecta partenerii de dincolo de granițe;

- necesitatea consolidării capacității autorităților administrației publice centrale și locale în implementarea proiectelor transfrontaliere;

- numărul partenerilor ar trebui să fie limitat la 3 pentru a avea o implementare eficientă a proiectului și a asigura durabilitatea acestuia;

- lanțul decizional lung necesită mult timp pentru luarea deciziilor (aproximativ 18 luni de la lansare până la semnarea contractului). Este necesară optimizarea acestui proces;

- procedurile ar trebui să fie simplificate și uniforme pentru toți partenerii;

- este necesară organizarea trainingurilor tematice pentru a consolida capacitatea partenerilor în cadrul proiectelor transfrontaliere, inclusiv a autorităților publice, pentru aplicarea legislației naționale în domeniul gestionării fondurilor, procedurilor administrative, modalității de raportare a anumitor activități, auditului;

- asigurarea unei vizibilități mai largi a rezultatelor atinse în cadrul cooperării transfrontaliere.

Dincolo de problemele sesizate în implementarea proiectelor transfronta-

liere care vizează reabilitarea și conservarea patrimoniului istoric și cultural, acestea au o importanță incontestabilă pentru răspândirea și ridicarea nivelului de conștientizare și de educare a generațiilor viitoare în spiritul valorilor patrimoniului cultural și al protejării acestuia. Cooperarea transfrontalieră în domeniul reabilitării și protejării patrimoniului istoric este un instrument foarte important de valorificare și promovare a culturii și patrimoniului istoric prin care se realizează stabilizarea zonală, întărirea proceselor de reformă structurală și sprijinirea procesului de aprofundare a relațiilor cu UE.

### BIBLIOGRAFIE

1. Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Euroregiunile”, Bruxelles, 11 iulie 2007, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 256, 27.10.2007, p. 12.
2. Bărbulescu I.G., Brie M., Toderaș N. Cooperarea transfrontalieră între România și Ucraina, respectiv între România și Republica Moldova. Oportunități și provocări în perioada 2014-2020. Studii de strategie și politici. SPOS 2015, Studiul nr.2, București, 2016, p. 89-90.
3. Instrumentul European pentru Vecinătate și Parteneriat. Programul Operațional Comun România - Ucraina - Moldova 2007-2013, 2008, p. 37.
4. Roșcovan M., Bulat V., Puntea M., Miron V. Ghid de cooperare transfrontalieră, Chișinău, 2010.
5. Studiu de evaluare a impactului programelor de evaluare transfrontalieră ale UE privind dezvoltarea social-economică a Republicii Moldova, Chișinău, 2018.

**Prezentat:** 16.02.2022.

**E-mail:** angela.popovici2000@gmail.com